

POGOVOR z Nevenko Gril - Hameršak, zborovodkinjo

Za praznično, božično-novoletno številko našega glasila smo se odločili, da potrkamo na vrata profesorice Nevenke Gril Hameršak iz Rač. Kot uspešno zborovodkinjo jo že dolgo časa srečujemo skorajda na vsakem koraku lokalnega kulturnega življenja, sedaj pa smo pokukali še v njeno zasebno življenje, ki je neverjetno razgibano, radoživo in temperamentno, saj se vseskozi prepletata, si sledita in se spodrivata njeno veselje do glasbe na eni in predanost družini na drugi strani.

• **Nevenka, večina te pozna kot zborovodkinjo. Že leta dolgo vodiš moški pevski zbor in obenem tudi t. i. cerkveni zbor v Račah, zato predlagam, da se najprej dotakneva in nekaj spregovoriva o vodenju teh zborov.**

Cerkveni zbor v najrazličnejših zasedbah (otroški, mladinski, moški, ženski, mešani) me spremlja že od mojih prvih let delovanja v raški cerkvi. Za harmonij, ki je nadomeščal prave cerkvene ogle, sem sedla že pri trinajstih letih. Leto ali dve pozneje sem zbrala okoli sebe nekaj otrok, ki so bili le nekaj mlajši od mene in smo začeli peti pri mašah. Od takrat naprej se je, z nekaj krajšimi prekinitvami, vedno pelo.

Sedaj že daljni spomin na prvo leto cerkvenega pevskega zbora v Račah, junija 1974; Nevenka je nasmejana deklica z očali, šesta z leve

Zbor, ki ga vadim zdaj, je po članstvu zelo zanimiv: od osnovnošolcev in študentov do resnih očetov in babic. Mislim, da je prav to čar cerkvenega zbora; tako pestra kot je struktura vernikov v cerkvi, je tudi v zboru. Seveda pa je velika razlika med petjem v cerkvenem in drugih zborih. Pri nas je na prvem mestu religiozna, cerkvena glasba, saj največ prepevamo pri mašah.

Cerkveni ženski zbor na pikniku pri Nevenki (v spodnji vrsti, prva z desne) doma; junija 1989

Mešani cerkveni pevski zbor z zborovodkinjo Nevenko Gril-Hameršak, leta 1999

Za druge priložnosti, kot so nastopi na občinskih pevskih revijah, pa naštudiramo drugačen, bolj zabaven program. Ker sem nekoč igrala v ansamblu zabavne glasbe, mi tedaj pridobljene izkušnje pri sedanjem delu izdatno pomagajo.

Za Moški pevski zbor "Obrtnik" Slovenska Bistrica - Polskava pa moram reči, da je to bila neke vrste "ljubezen na prvi pogled". Dva sodelavca mojega rajnega očeta sta me namreč prosila, če bi lahko sredi pevske sezone vskočila namesto zborovodje, ki jih je pustil na cedilu. Ker sem takrat že vadila moški in dekliški pevski zbor v Podovi, sem obljubila sodelovanje le do junija. Prvo vajo sem imela marca 1987 in ostala z njimi do danes. Zbor se je v tem času povečal, repertoar bogatil. Še najbolj veseli smo bili vsakega novega, predvsem mladega pevca. Teh pa je dandanes, sploh med fanti, zelo malo. Letošnja pridobitev, maturanti bistriške gimnazije, so za nas prava dragocenost. Sicer pa, ostala sem, ker sem se (in se še) v tem zboru dobro počutim.

• **V prvem vprašanju sem nalašč imenovala Mešani pevski zbor sv. Jožefa delavca Rače "cerkveni zbor". Večkrat se namreč spomnim, kako si pripovedovala izkušnje, ki si jih kot mlada, verna profesorica, imela v prvih letih tvojega poučevanja. To so bili časi, ko učitelji in profesorji naj ne bi bili hodili v cerkev, kaj šele, da bi pri mašah igrali orgle. Ti si to vztrajno počela in tvoje početje sem z občudovanjem spremljala. Se nisi bala, da boš ob službo?**

Prve težave zaradi mojega domnevno spornega osebnega prepričanja so se začele že, ko sem kot osemnajstletna študentka prvega letnika Pedagoške fakultete v Mariboru opazila, da podružnica OŠ Rače v Podovi nima otroškega pevskega zbora. Šla sem k takratnemu ravnatelju in se ponudila, seveda brez plačila, za zborovodkinjo. Ponudbo je takoj sprejel, a ne za dolgo. Po mesecu dni me je poklical na razgovor "na štiri oči" in me skušal prepričati, da je biti dober učitelj in praktičen kristjan nezdržljivo, učitelj, ki tako živi, pa da je dvoličen, skoraj hinavec. Na otroke naj bi zelo kvarno vplivalo, če me vidijo v nedeljo v cerkvi za orglami, naslednje dni pa v šoli. Skratka, če neham hoditi v cerkev, lahko nadaljujem, sicer ne. Bila sem tako mlada, polna volje in zanesenjaštva in to je bil zame pravi šok. Seveda sem z zborčkom zaključila.

Dekliškemu pevskemu zboru iz Podove, posnetemu leta 1983 pod jugoslovansko zastavo, usoda ni bila prav dolgo naklonjena...

Posledica vsega tega je bila tudi, da pedagoške prakse nisem mogla opravljati na domači osnovni šoli. Sošolka, ki ni bila tako "ideološko sporna", je lahko prakso opravljala v Račah, jaz sem morala v Maribor.

Čeprav bi zlahka dobila službo že po višji šoli kot učiteljica, sem želela imeti univerzitetno izobrazbo tudi zato, da bi zaradi višje izobrazbe imela manj morebitnih težav zaradi svojega "idealističnega" osebnega prepričanja.

Po diplomi na Akademiji za glasbo v Ljubljani sem se zaposlila kot učiteljica klavirja na Nižji glasbeni šoli na Ptuju. Začelo se je že po prvem letu. Tajnik šole mi je namignil, da je prišla "direktiva od zgoraj" in se mora ravnatelj z menoj pogovoriti, seveda spet "na štiri oči". Še danes ga slišim: "Neva, nič nimam proti tebi. Otroci te imajo radi, starši so s tabo zadovoljni, delaš dobro, točna si kot ura. Ampak kariere ne boš mogla narediti, če boš tako aktivna v cerkvi. Kot tvoj nadrejeni ti to moram povedati!" Seveda sem se že prej pripravila in odrecitala tisto o svoji ustavni pravici do svobode veroizpovedi in o tem, da svojega prepričanja med otroci nikoli ne propagiram. S povedanim se je sicer strinjal, a bolje bi bilo, če bi z obiskovanjem cerkve prenehala. Po razgovoru mu je vidno odleglo.

Čez dve leti sva z ravnateljem razgovor ponovila in verjetno bi ga še vsakih nekaj let, če se mi ne bi ponudila služba v Mariboru na takratni Srednji šoli pedagoške in kulturne usmeritve. Zaradi slabih povezav s Ptujem in popoldanskega pouka na Ptuju sem se lažje odločila. Sicer pa sem to čudovito mesto in pristen osebni stik z otroki še dolgo pogrešala.

• Če se prav spomnim, si bila tudi na Tretji gimnaziji, kakor se sedaj imenuje šola, kjer poučuješ, pod drobnogledom. Ampak ti si vztrajala, kajne?

Že na začetku sem kolegico "iste barve" vprašala, če lahko pričakujem težave. "Pri nas pa že ne!" je rekla in s strani vodstva šole in sodelavcev nisem v vseh enaindvajsetih letih doživela nič slabega. Sem pa že po nekaj mesecih nove službe dobila sporočilo (veze pač), da pride na nenapovedan obisk šolski inšpektor za glasbo in to zaradi mene. Naj ga torej pričakujem pri pouku in se dobro pripravim. V strahu sem poklicala Toneta Žuraja, svojega bivšega učitelja glasbe, in ga vprašala za nasvet. "Saj znaš! Izpelji uro tako, da bo vse jasno dijakom in njemu," mi je delal. Tako je tudi bilo. Učenci so sodelovali "sto na uro" in ura je odlično uspela. Čeprav sem pričakovala spet kakšno grajo glede svojega zmotnega

verskega prepričanja, sem bila deležna le skromnega komentarja inšpektorja: "Glede na to, da ste pet let delali na glasbeni šoli, ste se dobro znašli." In to je bil končno konec. Končno! Pa saj je bil že čas! Predvsem sem vesela, da sem vzdržala, veliko jih namreč ni. Če ne bi, bi me "razgrizlo" in verjetno ne bi mogla sama sebi pogledati v oči. Upam in želim, da bodoči učitelji ne bodo deležni take vrste obravnave. Vsak človek si zasluži, da ga v službi presojujejo po njegovem delu, po njegovi strokovni usposobljenosti in odnosu do sodelavcev in vseh, s katerimi je pri delu v stiku.

• Kdaj si se pravzaprav srečala z glasbo? Če se prav spomnim, si se učila igrati harmoniko, v Nižji glasbeni šoli na Ptuju pa si poučevala klavir. Vzgojila pa si tudi kar nekaj mladih organistov in organistinj.

Ker je bil moj oče velik ljubitelj glasbe, sem začela s harmoniko. Tudi takrat je v Račah že delovala glasbena šola. Kasneje sem na priporočilo učitelja nadaljevala s klavirjem. Ker bi že v šestem razredu morala k pouku v Maribor (pripravnica srednje glasbene šole), sem obupala in prekinila s šolanjem - na veliko žalost in tudi jezo svojega očeta. Pianino je tako prodal. Sčasoma sem začela igrati orgle v cerkvi in glasbe tako nisem preveč pogrešala. Pošteno me je zagrabilo šele v gimnaziji. Vrnila sem se h klavirju, stara mama pa mi je kupila nov pianino in opravila sem manjkajoče razrede nižje glasbene šole. Vpisala sem se na Pedagoško fakulteto, oddelek za glasbo. Kot študentka sem poučevala "nauk o glasbi" na oddelku glasbene šole v Račah, po domovih pa še harmoniko in synthesizer. Sedaj poučujem glasbo, klavir in kitaro na Tretji gimnaziji Maribor. Dokler sem bila brez družine, sem bila edina organistka v Račah. Zdaj imam že pomočnike. Kadar je Matjaž Tomanič službeno odsoten, mi pomagajo devetošolke, ki tudi pojejo v mojem zboru in obiskujejo glasbeno šolo.

• Vem, da si se v službo na Ptuj občasno vozila kar s kolesom. Ti je tako vzdrževanje kondicije pomagalo, da ob sedanjih polni zasedenosti tak tempo vseeno vzdržiš? Kot tvoja svakinja namreč vem, da poleg službe in obeh zborov še vedno najdeš čas tudi za zbirko starin, ki jo je v grajske prostore postavil tvoj oče, Zvonko Gril. Si tudi sama ljubiteljica predmetov iz prejšnjih obdobij?

Kondicijo vzdržujemo predvsem z veliko dela: v službi, doma, na pevskih vajah in podobno.

Sicer pa se je pri nas doma v mojem otroštvu vedno kaj dogajalo. Po hiši je ropotalo, tiktakalo, hreščalo. Oče je v svoji neizmerni vnemi prinašal domov vedno nove stare predmete. Z velikim navdušenjem jih je čistil, lepil, barval. Takrat mi je bilo to celo smešno in nepotrebno. "Le kaj vidi v teh okrušenih 'piskrih', starih 'peglačljih', pokvarjenih urah, zaprašenih knjigah?" sem se spraševala. Ko sem potem videla te stvari sčiščene, popravljene in urejene, sem počasi spoznavala pomembnost in vrednost njegove zbirke. Kasneje sem na lastna ušesa slišala še izredno pozitivno in pohvalno mnenje Janeza Bogataja, vodilnega slovenskega etnologa.

Prepričana sem, da je očetova zbirka edinstvena in dragocena ne le za našo družino, temveč tudi za tiste, ki so ali bodo zbirko šele obiskali.

Doma imam nekaj stvari, ki mi jih je oče podaril.

Nevenka danes, ko ji doma med popraviljanjem kontrolnih nalog v spomin na očeta nad glavo še vedno tiktaka stara ura...

Večina, skoraj štiri tisoč, pa jih je razstavljenih v gradu Rače. Hvala vsem, ki to omogočajo. Zanje skrbiva skupaj z bratom.

Nevenka z možem, očetom (sedaj že pokojnim), sinovoma ter nečakinjama na enem izmed planinskih izletov

• Navajeni smo bili, da se je tvoj priimek pojavljal le, kadar so nastopali "tvoji" pevci ali učenci. Sedaj se vedno pogosteje na prireditvah pojavljaš kot mama nastopajočih sinov Aljaža in Klemna. Katere instrumente sta si torej izbrala fanti?

Na našo veliko srečo imamo v Račah oddelek Srednje glasbene in baletne šole Maribor. To priložnost smo seveda izkoristili. Klemen je uspešno zaključil nižjo glasbeno šolo iz klavirja, kar je danes, ko otroci begajo iz ene interesne dejavnosti v drugo, pravi podvig. Aljaž je uspešen pri harmoniki, poučuje ga odlična pedagoginja Andreja Žel.

• Imaš tudi hčerko, tretješolko Tjašo. Ali tudi ona kaže zanimanje za glasbeno pot?

Tjaša je letos začela s poukom klavirja in to s pravim navdušenjem. Že po nekaj urah pouka je rekla: "Veš, mama, jaz obožujem klavir!" Nisem vedela, ali naj bom vesela ali zaskrbljena. Obiskuje še balet v Slovenski Bistrici, kar nama vzame dva večera v tednu.

Sicer pa ne pričakujem, da bodo moji otroci izbrali glasbo kot poklic. Že vztrajnost, natančnost, sposobnost koncentracije so dovolj pomembne lastnosti, ki jih pri učenju instrumenta pridobijo.

• No, ponavadi je tam, kjer so otroci, tudi njihov oče. Tudi pri vas je tako. Kako tvoj mož gleda na tvoje odsotnosti ob večerih in praznikih? To je gotovo še posebej aktualno sedaj, ko se bliža božič in je nastopov največ ...

Milan, torej moj mož, je zelo potrpežljiv in razumevajoč, ko pride do "špic" v pevski sezoni. Res pa je tudi, da včasih nima druge izbire. Bil je pravi heroj, ko sem po rojstvu prvega in tretjega otroka odšla na pevske vaje že mesec dni po porodu. Ni mu bilo težko poskrbeti za otroke. Ob tem ne smem pozabiti tudi na izdatno pomoč moje mame. Velikokrat me razbremeni raznih gospodinskih dolžnosti, ki bi mi sicer vzele veliko dragocenega časa.

Mož se je najtežje sprijaznil z mojim odhodom na adventno srečanje pevskih zborov na Dunaju, decembra leta 2000. Tjaša je imela tedaj komaj osem mesecev in ker sem jo dojila, je morala iti zraven. Med nastopi je nanjo pazila moja mama. Spominjam se, da je bila Tjaša prava zvezda zaključnega večera vseh nastopajočih. Kljub lepim in uspešnim nastopom pa mi je najbolj odleglo, ko sva se živi in zdravi vrnili domov.

Zadnja leta si je tudi mož izbral večer ali dva rekreacije zase. Odtlej imam tudi jaz malo boljši občutek.

Trenutki, ko je lahko skupaj vsa družina, so za Nevenko neprecenljivega pomena

• Pravijo, da glasba zdravi, pomlajuje, daje energijo. Sodeč po tvojem mladostnem videzu in energiji, ki jo izžarevaš, mislim, da to drži. To sodim tudi po tem, da te večkrat vidim na njivi, ko pomagaš možu. Kakšno je torej tvoje mnenje o učinkih glasbe na človeka?

Če je človek zadovoljen doma in v službi, je to gotovo že dovolj za osrečujoče občutke. Če pa imaš poleg tega še hobije (vodenje zborov, ukvarjanje z vrtom in rožami, planinske izlete z družino), ki te zadovoljujejo in ti "polnijo baterije", toliko boljše zate. Kako se boš postaral, če delaš v šoli z mladimi, starimi od petnajst do devetnajst let, ki te vedno znova presenetijo tako ali drugače? In ko prideš domov, že izza vrat gledata dva para fantovskih najstniških oči: "Mama,

kaj bomo pa danes jedli?" Ob tem prizoru moram seveda takoj pozabiti, da bi pravzaprav najraje sedla in se odpočila. Potem pa je tu še nadobudnica, ki me oblega s svojimi idejami in zahtevami.

Kar se tiče fizičnih opravil, pa mislim, da je imel moj mož res srečo z mano. Že od prej sem bila navajena fizičnega dela, saj sem s pomočjo staršev in z veliko lastnega truda tudi zgradila dom svoje družine.

Nevenka in njen mož Milan vzorno skrbita za lepo urejen dom na koncu Ceste talcev v Račah

• Za konec pa mi - pa ne bodi huda, da to vprašujem - povej, kako to, da si malokrat zgolj poslušalka na koncertu ali kakšni drugi prireditvi? Je to tisto, kar moraš izpustiti, da si lahko več doma ali je vzrok kje drugje?

Če računaš, da imam pevske vaje najmanj dvakrat, velikokrat tudi trikrat na teden, da vozim Tjašo dvakrat k baletu, da so naše šolske konference pogosto in večinoma v večernem času (nikoli ne zaključimo pred dvajseto uro) in da zraven pride še kakšen sestanek ali nastop, je razumljivo, da si še dodatnih večernih izostankov ne morem privoščiti. Seveda pa sem zraven, ko ima produkcijo domača glasbena šola, sem skoraj na vseh prireditvah, ki jih organizira naša

osnovna šola, na koncerte pa hodim tudi po "službeni" dolžnosti: kot učitelj glasbe z dijaki gimnazije in kot zborovodja. Kaj več pa moje družinsko življenje zaenkrat res ne prenese.

Nevenka Gril-Hameršak v vlogi skrbne, ponosne mame treh odrasčajočih otrok

• Nevenka, iskrena hvala, da si si vzela čas in nam nanizala nekaj utrinkov iz tvojega razgibanega življenja. V imenu uredništva ti želim še veliko uspehov pri vodenju zborov in veliko srečnih trenutkov v tvoji družini. Naj te božični čas in počitnice, ki so pred vrati, napolnijo z novimi močmi, da boš še vnaprej, kljub Abrahamu, ki ti trka na vrata, polna energije in zanosa.

Pripravila: Lidija BELCA